

ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Лариса Васильєва

Електронні технології вже давно і міцно увійшли в ужиток від фундаментальної науки до побуту, стали невід'ємною частиною музичної індустрії і музичної педагогіки. У переліку освітніх стандартів, а значить обов'язкових дисциплін у музичних вишах різного рівня, фігурують загальний курс «Музичної інформатики», спеціалізований курс для композиторів «Електронна музика». Останнім часом, особливо у зв'язку з пандемією ковіду, активно вирішується проблема дистанційної освіти. Практика впровадження дистанційних освітніх технологій в процес фахової підготовки музиканта змушує шукати компромісів.

Музична педагогіка, в силу ряду об'єктивних причин, - одна з найбільш консервативних. Це зовсім не означає, що вона не розвивається зсередини. Йдеться про стійкість давно сформованих традицій, що базуються в основному на емпіричних методах. Найбільш показовим у цьому відношенні є процес виховання виконавців. Творчі навички та здібності формуються не через потокові лекції, а в ході безпосереднього спілкування на індивідуальних заняттях. В цьому одна з істотних відмінностей музичної освіти від форм, прийнятих в навчальних закладах іншого профілю. Підмінити режим живого діалогу методичним керівництвом практично неможливо.

В системі освіти музиканта-виконавця є ще цикл історико-теоретичних дисциплін. Зрозуміло, що ступінь формалізації знань в цьому циклі дисциплін набагато вище, ніж в спеціальних дисциплінах, хоча елемент емпірики присутній і тут, наприклад, в розвитку слухових і аналітичних навичок. Тому ставлення до дистанційних форм навчання в музично-педагогічному середовищі вельми неоднозначне, і питання не тільки в консерватизмі мислення.

Зрозуміло, що пристосовуючись до умов пандемії, викладачі-музиканти використовують дистанційні технології. Їх перевага полягає в тому, що Інтернет-технологія, що дозволяє педагогу контактувати з учнем в прискореному режимі. Передбачається також, що викладач і студент досконало володіють способами передачі інформації, мають відповідне обладнання. В іншому випадку діалогу не вийде. Уявімо, що обидві умови

виконані. Однак, маркетинговий бік дистанційної технології вимагає чіткої відповіді на ряд фундаментальних питань.

Питання перше: КОГО ми маємо намір навчати дистанційно? Якщо мова йде про контингент студентів, які вже навчаються, то замість яких інших форм, які нас з якихось причин чомусь не влаштовують? Припустимо, ми готові поширити цю форму на студентів інших музичних вишів, на бажаючих отримати платну консультацію з того чи іншого предмету або навіть додаткову освіту в рамках підвищення кваліфікації з подальшим отриманням сертифікату і без такого. У цьому випадку буде потрібна спеціалізована структура у вигляді відділення або факультету дистанційного навчання, буде потрібне юридичне обґрунтування, зміна пунктів ліцензування навчального закладу, розробка відповідних стандартів та ін.

Питання друге: ЧОГО ми маємо намір і можемо навчати дистанційно? Світовий досвід показує, що дистанційне навчання навіть у високотехнологічних країнах використовується в досить обмеженій групі спеціальностей вищої освіти, в основі яких лежать, перш за все, теоретичні знання, а вже потім практичні навички. Показово, що серед них немає, наприклад, спеціальностей, пов'язаних з медициною або мистецтвом. Виховати кваліфікованого хірурга або художника за допомогою віртуальних контактів - завдання досить проблематичне, не кажучи вже про економічну сторону справи.

Беручи до уваги той факт, що музиці навчаються переважно як виконавському мистецтву, питання, чому навчати дистанційно вирішується саме собою - грі на інструменті. В реальності такий діалог можливий, але ніхто з педагогів не поручиться за ефективність. Довготривалий, майже щоденний особистісний контакт є чи не обов'язковою умовою, коли педагог здатний контролювати, направляти, вносити корективи в планомірне зростання виконавця. Це важка праця для учня і педагога, вона триває роками. Сьогодні в ютубі є записи показових (відкритих) занять з вокалу, фортепіано, баяну. Припустимо в трансляції беруть участь найдосвідченіші педагоги, що демонструють роботу з окремим учнем (особистістю!) і над конкретним твором. На жаль, такі акції не можуть бути прирівняні до теперішнього навчального процесу. Швидше, це -аналог відеоконференції. Відомо, що у відвідуванні концертів провідних виконавців переслідується аж ніяк не тільки

мета отримати естетичну насолоду. Для студента музичного навчального закладу слухацький акт має ще глибоко виховне значення.

З деякими застереженнями і систематично Інтернет-технології можуть бути використані у викладанні історико-теоретичних і загальнонаукових дисциплін, враховуючи, як було сказано раніше, порівняно високий рівень формалізації закладених в цих дисциплінах знань. Мова йде про такі предмети, як елементарна теорія музики, гармонія, історія музики, не виключаючи філософію, естетику і т.п. Але в цьому випадку, крім того, що буде потрібно методичне забезпечення (це питання активно вирішується у зв'язку з пандемією), важливо визначитися з доцільністю самої форми, яка підмінює реальну лекцію і практичне заняття.

З усього сказаного виникає третє питання: ХТО конкретно з педагогів буде використовувати в своїй роботі дистанційні технології? Справа не тільки в тому, що викладач, який звертається до дистанційних форм навчання, повинен знати і використовувати можливості комп'ютерних технологій хоча б в межах реально окреслених завдань. Він повинен усвідомлювати необхідність їх застосування у своїй навчально-методичній роботі, відповідно переглядати методику викладання, вміти скласти алгоритм навчальних програм, на що теж потрібна кваліфікація. В існуючих соціальних, медичних, психологічних і економічних умовах бачиться один можливий шлях впровадження елементів дистанційного навчання. Це - створення навчальних і методичних посібників, передусім на базі основних дисциплін історико-теоретичного циклу в розрахунку на теперішніх студентів, майбутніх абітурієнтів, контингент студентів інших навчальних закладів, а також на тих, хто відчуває потребу в додаткових освітніх послугах.

За останній рік кількість вишів, на сайтах яких з'явилися розділи дистанційного навчання в Україні значно збільшилася у зв'язку з пандемією. Наші дослідження 2018 року демонстрували радикально іншу картину.

На разі на сайтах музичних вишів можна познайомитися з нормативними документами, що регулюють дистанційний навчальний процес закладу, електронними версіями окремих навчальних посібників з сольфеджіо, теорії музики, гармонії, невеликим архівом «мінусовок» з класичної музики, даними про видеопосібники провідних педагогів та ін. Можна знайти електронні озвучені версії збірок диктантів з сольфеджіо, Midi-

хрестоматії з гармонії і поліфонії. Як правило, матеріали викладаються в мережі переважно як ілюстрації і доповнення до очного навчання, кількість годин на яке скоротилася принаймні втричі, внаслідок прагнення наслідування західної системи освіти (незважаючи на особливості музичного профілю). Слід зауважити, що жодна з вищих музичних шкіл Європи та Америки не пропонує дистанційне навчання на благодійній основі. Виключенням є безкоштовний доступ своїх студентів до ресурсів електронної бібліотеки, до нотного архіву або до інтерактивного тесту самоперевірки знань, наприклад, з історії музики.

Питання, як бачимо, не просте. Можна проводити інтернет-трансляції-уроки провідних фахівців з виконавських спеціальностей або намагатися дистанційно навчати навичкам гармонізації мелодії. Виходом також є використання платформ зум та гугл-клас із можливістю проводити відео-конференції в режимі он-лайн. Але, як показує досвід використання дистанційних технологій кафедрою музичного мистецтва, набагато швидше практичні питання навчання вирішуються в аудиторії: те на що на зум-конференції витрачено 30 хвилин, в аудиторії робиться за 5-10.

Необхідно, також, продовжувати розвивати нові інформаційні технології, вирощуючи в своєму середовищі відповідних фахівців. Минає час, коли основам музичної інформатики навчали вчені. Ніхто, крім самих музикантів, не знає що їм потрібно і в якій пропорції, чому вчити і які навички прищеплювати, враховуючи вимоги сучасного життя. Методологія дистанційного навчання в світі давно розроблена; вона єдина і застосовується в музичній освіті, хоча й в обмежених масштабах. На даному етапі є важливим, щоб така інформація була доступна будь-якому студенту, щоб він міг її витягти самостійно і розпорядитися на власний розсуд. На те й існує курс музичної інформатики, занесений до реєстру освітніх стандартів. Що ж стосується методики дистанційного навчання, то вона, як будь-яка інша методика викладання, повинна розроблятися тими педагогами, які ведуть конкретні навчальні дисципліни, оскільки тільки вони знаються на їх специфіці.

Успіх в швидко змінюваному нині світі, в решті решт, буде не у тих, хто утримує в голові багато інформації, а у тих, хто вміє швидко вчитися новому і в нових обставинах - і при цьому, опинившись в них, зможе зберегти найкраще з сприйнятої їм Традиції. В Японії є етична заборона на принесення в лікарню квітів у горщиках при відвідуванні хворого - це сприймається як неделікатний натяк на те, що хворому ще надовго доведеться затриматися

в цьому невеселому місці. Дистанційне навчання, безумовно, буде вдосконалюватися і увійде, незалежно до наших бажань, в систему музичної освіти. Як складова частина, а не як основна. Базою ж як і раніше залишиться педагогіка в форматі живого людського спілкування. Будемо сподіватися на збереження імунітету (в тому числі методичного та психологічного) у всьому музичному співтоваристві. А в цілому - будемо всі здорові!